

**Ooggetuigen identificaties: het verband tussen subjectieve zekerheid en accuraatheid.
Een experimentele studie en her-analyse van bestaand onderzoek volgens
Nederlandse confrontatieprotocollen (2022)**

M. Sauerland, N. Tupper, A.G. van Amelsvoort
Politiekunde 117

Thema: 4.2 Vakkundig optreden

Doelstelling

Drie experimentele studies die volgens Nederlandse identificatieprotocollen werden uitgevoerd, vonden geen significant verband tussen subjectieve zekerheid na de identificatie en de accuraatheid. Om deze discrepantie tussen de uitgebreide internationale literatuur en de Nederlandse literatuur te bestuderen, onderzochten de onderzoekers de sterkte van het verband tussen subjectieve zekerheid na de identificatie en accuraatheid van de identificatie bij confrontaties die waren uitgevoerd volgens de Nederlandse protocollen.

Onderzoeksvragen:

Hoe sterk is het verband tussen subjectieve zekerheid na een confrontatie en de accuraatheid bij confrontaties die volgens Nederlandse protocollen zijn uitgevoerd?

Methoden van onderzoek

Een experimentele studie en her-analyse van twee experimenten die de Nederlandse confrontatieprotocollen hanteerden.

Samenvatting

Internationaal onderzoek heeft herhaaldelijk aangetoond dat het gevoel van zekerheid van een ooggetuige over zijn of haar identificatiebeslissing bij een confrontatie een waardevolle indicatie kan geven van de accuraatheid van die beslissing. In internationale richtlijnen wordt dan ook aangeraden om getuigen te vragen hoe zeker ze zijn van hun beslissing nadat ze iemand bij een confrontatie hebben aangewezen. Drie experimentele studies die volgens Nederlandse identificatieprotocollen werden uitgevoerd, vonden echter geen significant verband tussen subjectieve zekerheid na de identificatie en de accuraatheid. Om deze discrepantie tussen de uitgebreide internationale literatuur en de Nederlandse literatuur te bestuderen, onderzochten wij de sterkte van het verband tussen subjectieve zekerheid na de identificatie en accuraatheid van de identificatie bij confrontaties die waren uitgevoerd volgens de Nederlandse protocollen. Dit deden we op twee manieren: we voerden een experimentele studie uit en her-analyseerden twee experimenten die de Nederlandse confrontatieprotocollen hanteerden.

Zoals verwacht, vonden we in onze experimentele studie bij positieve identificaties een sterk verband tussen subjectieve zekerheid na de identificatie en de accuraatheid. Verschillende methoden van data-analyse (correlatie, kalibratie, karakteristiekenanalyses, Bayesiaanse methodiek) leidden allemaal tot deze conclusie. Ook zoals verwacht, was het verband tussen subjectieve zekerheid achteraf en accuraatheid bij negatieve identificatiebeslissingen zwak. Uit de her-analyse van bestaande data kwam een sterk effect naar voren bij positieve identificatiebeslissingen door deelnemers tot veertig jaar oud.

Meer onderzoek is nodig om sluitende conclusies te kunnen trekken over de invloed van leeftijd op het verband tussen subjectieve zekerheid en accuraatheid. We raden aan om de relevante Nederlandse richtlijnen voor identificatieprocedures aan te passen op basis van deze bevindingen. In het bijzonder raden we aan om de instructie toe te voegen dat aan volwassen getuigen die een positieve identificatiebeslissing hebben gemaakt onmiddellijk gevraagd moet worden naar hun gevoel van zekerheid over die beslissing. Een dergelijk subjectief zekerheidsoordeel kan namelijk informatie geven over hoe de identificatiebeslissing moet worden meegewogen. Rechercheurs, advocaten, officieren van

justitie en rechters kunnen deze informatie bijvoorbeeld combineren met de diagnostische waarde van het andere bewijs in een bepaalde zaak. Een subjectief zekerheidsoordeel kan ook nuttig zijn bij het toekennen van diagnostische waarde aan de confrontatiebeslissingen van andere ooggetuigen, mits die getuigen zowel het delict als de geselecteerde personen in de confrontatie onder vergelijkbare omstandigheden hebben waargenomen. Om de subjectieve zekerheid achteraf in context te plaatsen voor rechters, advocaten, officieren van justitie en rechters, adviseren we een aanvulling op het proces-verbaal voor confrontaties. Een dergelijke aanvulling kan bovendien advies bevatten over hoe om te gaan met de eventuele bezwaren dat rechters alleen identificatiebeslissingen die met 100% zekerheid zijn genomen als bewijs mogen accepteren, dat onze conclusies alleen gelden wanneer de kalibratie perfect is, of dat groepsstatistieken niets zeggen over individuele confrontatiebeslissingen.

In bijlagen A en D geven we suggesties voor een aangepaste versie van de Nederlandse richtlijnen voor het uitvoeren van een confrontatie en het proces-verbaal voor confrontaties.

Ook vanuit een breder perspectief zijn onze bevindingen van belang. Het sterke verband tussen subjectieve zekerheid en accuraatheid bij positieve identificatiebeslissingen die in veel internationale literatuur wordt beschreven, is nu ook aangetoond in de context van Nederlandse identificatieprocedures. Deze bevinding doet vermoeden dat de resultaten van de vele onderzoeken die internationaal worden uitgevoerd gegeneraliseerd kunnen worden naar Nederlandse identificatiebeslissingen – en dus gebruikt kunnen worden voor Nederlandse richtlijnen, zelfs als het effect van een bepaalde factor niet specifiek bij Nederlandse confrontaties is getest. Dit betekent dat we de bevindingen van de alsmaar toenemende hoeveelheid internationaal onderzoek naar het verband tussen subjectieve zekerheid en accuraatheid kunnen meenemen in Nederlandse protocollen en juridische besluitvorming.